

4) ситуаційний, концентрується на тому, що придатність різних методів в управлінні визначається ситуацією. Оскільки є така велика кількість факторів як усередині власне організації, так і в навколишньому середовищі, не має єдиного найкращого способу керувати організацією. Найефективнішим методом у такій ситуації вважається метод, що найбільше їй відповідає.

Сучасні напрямки розвитку науки управління:

- 1) Інтернаціоналізація менеджменту. Причини: перехід більшістю країн до відкритої економіки, різке підвищення конкуренції на міжнародному ринку, розвиток ТНК («Кока-Кола», «Мак Доналдс»), сфери, в яких розповсюджується міжнародний бізнес (ресурси, товари, послуги, ноу-хау, переміщення робочої сили). Фактори, які обумовлюють розвиток міжнародного бізнесу: менші виробничі витрати за кордоном, спроба уникнути свого антимонопольного законодавства, великі інвестиційні можливості в інших країнах, проникнення на міжнародний ринок (експорт, ліцензування, СП, прямі інвестиції, створення багатонаціональних корпорацій). Фактори середовища в якому функціонує міжнародний бізнес: культура, економічний стан, законодавство, політичний стан;
- 2) Об'єднання інтересів бізнесу, суспільства і людини;
- 3) Гуманізація управління включає такі напрямки (аспекти): посилення уваги до соціальної відповідальності, освоєння різних форм демократизації суспільства, посилення уваги до організаційної культури;
- 4) Посилення технократичного аспекту. В 90-ті роки розвиток менеджменту знову вернувся до науки управління, а також пішов розвиток гуманізації. Особливості управління виробництвом при цьому полягають в наступному:
  - 1) керівники підрозділів займаються управлінням і ефективністю виробництва;
  - 2) стратегію виробництва визначає стратегія фірми;
  - 3) застосування принципів точно в час; комплексного контролю; комп'ютерного ремонтного профілактичного обслуговування;
  - 4) широке застосування комп'ютерів,
  - 5) впровадження систем управління якістю.

Ситуація різко змінилася за останні декілька років не тільки в нашій країні, але і у всьому світі: зменшуються ресурси, скорочуються ринки, все більш лютою стає конкуренція, загроза безробіття пригнічує ініціативу, а рішення політиків ускладнюють ділове життя.

Проведений аналіз передумов виникнення і сутності менеджменту підприємства дає змогу зробити висновок про те, що його виникнення зумовлене розвитком промислового виробництва на індустріальному етапі розвитку продуктивних сил суспільства в умовах ринку. В процесі розвитку менеджмент перетворився в найважливіший фактор подальшого розвитку і прогресу сучасного суспільства. Особливість проблеми менеджменту в соціально-економічних умовах України полягає в тому, що ефективне використання наявного виробничого потенціалу для більшості промислових підприємств безпосередньо пов'язано з формуванням промислового менеджменту як організуючої основи розширення і розвитку підприємництва.

Дулепа Юрій Васильович

студент спеціальності 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування (за видами економічної діяльності)» економічного факультету

Подільського державного аграрно-технічного університету,

м. Кам'янець-Подільський

Науковий керівник: к.е.н., доцент Ткачук В. В.

СИСТЕМА АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

На наш погляд, повністю розкрити сутність антикризового управління можливо тільки за умови визначення його як багатогранного явища, зважаючи на широке та різнопланове коло питань, які воно охоплює. Так, у широкому розумінні, антикризове управління – це управлінська система, заснована на стратегічних засадах і спрямована на підтримання стійкого, стабільного стану будь-якої соціально-економічної системи протягом всього періоду її функціонування, що має комплексний характер, здатна швидко адаптуватись та змінюватись залежно від зовнішніх умов, оточуючого середовища.

Антикризове управління - це спеціальне, постійно організоване управління, націлене на найбільш оперативне виявлення ознак кризового стану та створення відповідних передумов для його своєчасного подолання з метою забезпечення відновлення життєздатності окремого підприємства, недопущення виникнення ситуації його банкрутства. Тобто дане управління необхідно розглядати як комплексний, багатоплановий процес, включаючи спеціальні фінансові процедури, відповідний маркетинговий план і надзвичайні заходи щодо мобілізації ресурсів підприємства [2].

Теоретичні та методологічні основи побудови системи антикризового управління підприємством досить детально описані в роботах вітчизняних та зарубіжних дослідників. Багато в чому точки зору авторів збігаються, однак відмінними залишаються їх підходи до елементів, що формують систему антикризового управління та взаємозв'язків між ними.

Так, Чернявський А.Д. до елементів системи антикризового управління підприємством відносить: прогнозування та моніторинг банкрутства, управління ризиками, систему інформаційного забезпечення, процедуру ліквідації підприємства та методи подолання банкрутства [3].

Подібної точки зору стосовно елементів системи антикризового управління підприємством дотримується і Шапурова О. О. [4], відносячи до них: предмет, об'єкт, суб'єкти, мету, цілі, завдання, механізми та критерії оцінки антикризового управління.

Підходи авторів до цієї проблеми є досить слушними, однак вони не враховують усієї специфіки та особливостей, притаманних системі в цілому та антикризовому управлінню зокрема. На думку автора даного дослідження, до основних

елементів системи антикризового управління підприємством доцільно відносити: предмет, мету, принципи, функції, нормативно-правове та методичне забезпечення, а також процес його здійснення.

Отже, під системою антикризового управління слід розуміти сукупність взаємопов'язаних елементів, реалізація яких дозволить не допустити втрати підприємством цінності як господарської одиниці в умовах нестабільних внутрішнього та зовнішнього середовищ функціонування.

Система антикризового управління повинна забезпечувати постійний моніторинг кризових явищ, здійснювати планування, організацію та реалізацію антикризових заходів з метою збереження базових позитивних характеристик підприємства, а також відновлення його ефективного функціонування.

Так, залежно від цілей реалізації, антикризове управління поділяється на реактивне та превентивне. Реактивне антикризове управління – це управління, яке характеризується чіткими та конкретними цілями, плануванням і впровадженням та базується на незначній кількості заходів з метою досягнення докризового стану підприємства. Превентивне (попереджувальне) антикризове управління – це управління, реалізація якого здійснюється на основі узагальнюючих цілей, які формуються на рівні планування. Це основний інструмент реалізації стратегічних завдань менеджменту загальної структури.

Залежно від особливостей розвитку та стану підприємства, антикризове управління поділяється на попереджувальне, кризове та післякризове. Попереджувальне антикризове управління – це управління, що спрямоване на передбачення кризи, зокрема причин її виникнення та прогнозування динаміки розвитку ситуації з метою нейтралізації кризи. Кризове управління – це процес виявлення можливих загроз та кількісної оцінки кризоутворюючих факторів, розробки антикризової програми для забезпечення поступального розвитку підприємства. Післякризове управління – це управління, яке спрямоване на оцінку посткризового стану підприємства, планування його діяльності та реалізацію бізнес-проєкту.

Антикризове управління так само, як і будь-яке інше, може бути малоефективним чи більш ефективним. Ефективність антикризового управління характеризується ступенем досягнення цілей пом'якшення чи локалізації позитивного використання кризи в зіставленні з витраченими на це ресурсами. Важко оцінити таку ефективність у точних розрахункових показниках, але побачити її можна при аналізі й загальній оцінці управління, його успішності чи прорахунків.

Список використаних джерел

1. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством : навч. посібн. / В.О. Василенко. – К. : Вид-во ЦУЛ, 2003. – 504 с.
2. Карпунь І. Н. Антикризові заходи на підприємстві: управління, стратегія, цілі та завдання: монографія / І. Н. Карпунь – Львів: "Магнолія-2006", 2008. – 440 с
3. Чернявський А.Д. Антикризове управління підприємством : навч. посібн. / А.Д. Чернявський. – К. : Вид-во МАУП, 2006. – 256 с.
4. Шапурова О. О. Антикризове управління машинобудівними підприємствами в ринкових умовах : автореф. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук (08.00.04) / О. О. Шапурова ; НАН України; Класичний приватний університет "Політехнічний університет". – Запоріжжя, 2009.– 20с.

Жончук Марина Сергіївна,

студентка напрямку підготовки 6.030601

«Менеджмент» економічного факультету

Подільського державного аграрно-технічного університету,

м. Кам'янець-Подільський.

Науковий керівник: старший викладач Заборовський В.П.

ОСНОВНІ ЕТАПИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТОВАРНИХ БІРЖ УКРАЇНИ

Історія біржової торгівлі в Україні нерозривно пов'язана з розвитком товарних бірж колишнього СРСР. Що ж стосується першої товарної біржі на території України, то вона була відкрита в 1796 р. в Одесі. Цю дату можна вважати початком першого етапу біржової торгівлі на Україні[1].

Проте ні Одеська, ні створені в наступні кілька десятиліть ряд товарних бірж, не відігравали помітної ролі в оптовій торгівлі - торги на них проходили в'яло при невеликому скупченні покупців і продавців.

Предметом біржової торгівлі були, в основному, зерно і мануфактура.

Другий етап біржового руху на території України пов'язаний з реформою 1861 р., яка стимулювала підвищення і розширення товарно-грошових відносин. Товарні біржі почали виникати практично у всіх торгових центрах, причому багато з них спеціалізувалися на торгівлі окремими групами товарів (хлібом, фруктами, м'ясом, худобою, вином, яйцями, лісом, маслом тощо).

До 1914р. на території України було розміщено 11 товарних бірж

(в Києві, Одесі, Запоріжжі, Харкові . Херсоні, Маріуполі, Бердянську). Найбільшою з них була Київська товарна біржа , відкрита у 1865 р.

(основний обсяг її біржових угод припадав на цукор).З початком першої світової війни біржова торгівля прийшла в різкий занепад, а з 1917 р. взагалі перестала існувати.

Третій етап біржової торгівлі відноситься до 20-х років і нерозривно зв'язаний в здійсненнім НЕПу. До 1925 р. була відновлена робота усіх 11 товарних бірж . Проте цей період тривав недовго, вже в 1928 р. перестали оснувати остання з цих товарних бірж .

Четвертий етап – сучасний етап розвитку біржової торгівлі, починається з 1990 р. [2]

Нині в Україні знову відроджені ринкові відносини між суб'єктами господарювання, внаслідок чого біржі отримали нове